

of the analyzed adjective depending on its combinability with definite groups of names has been revealed. It has been found out that in a dialect text the adjective *grey* more frequently performs as a speech actualizer of color of the following thematic groups: animals and birds; natural phenomena, clothes and footwear, leather goods; food.

Key words: adjective, lexeme, seme, semantics, combinability, dialect text, East-Slobozhan dialects.

Стаття надійшла до редакції 01. 10. 2012 р.

Прийнято до друку 26. 10. 2012 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Глуховцева К. Д.

А. О. Колесников (Київ)

УДК 811.161.2:81'282.36

**УКРАЇНСЬКІ ПІВДЕННОБЕССАРАБСЬКІ ГОВІРКИ З
РІЗНОТИПНОЮ ДІАЛЕКТНОЮ ОСНОВОЮ
(морфологічна система)**

Територія Південної Бессарабії / межиріччя Дністра і Дунаю (МДД), попри чималу кількість лінгвістичних праць їй присвячений, зокрема А. Москаленка, А. Мукан, П. Гриценка (українські говірки), Л. Касаткіна, Л. Баранник (російські говірки), С. Бернштейна, В. Колесник (болгарські говірки), В. Павела, П. Кісеолар (румунські говірки), Б. Тукана, Н. Бікової (гагаузькі говірки) та ін., на сьогодні з діалектологічного погляду досліджена ще слабо і нерівномірно. На підставі наявних студій пізнати реальну мовну ситуацію в регіоні, як і змодельовати етапи її становлення й трансформацій, напрями і вектори залежностей змін у структурах ідіомів на різних часових зрізах не видається можливим [Гриценко 2006]. Тому актуальною проблемою діалектології є системне дослідження на підставі єдиних методологічних засад говірок мов цього поліетнічного регіону, й українських зокрема.

Мету статті вбачаємо в тому, щоб виявити протиставні морфологічні явища у граматичній будові умовно монодіалектних українських південнобессарабських говірок з різнотипною діалектною основою на підставі свідчень діалектних текстів, записаних від носіїв говірок сс. Плахтіївка (ПСДО), Ярославка (ПСО), Ройлянка (ПЗДО) Саратовського р-ну Одеської обл., що у подальшому уможливить складання переліку ареально релевантних морфологічних рис та їх відтворення на лінгвістичній карті МДД.

Більшість представлених тут діалектних мікросистем, передусім української, російської, румунської, болгарської та гагаузької мов, сформовані в основному на початку ХІХ ст. на місці колишніх татарських і турецьких поселень, є новожитніми. Щодо українських мешканців краю, то частина з них є запорізькими козаками з Усть-

Дунайського війська, які після війни 1812 р. та пізніше (після Андріопольського трактату 1828 р.) одержували казенні землі для поселення у Буджаку, інші – менш легальні, проте більш численні – втікачі від панщини, рекрутчини, релігійних переслідувань, покарань за різні вчинки [Мукан 1960: 6 – 7]. Сюди переселялися і галичани, або русини, руснаки, райляни (від слова *райя* – так турки називали район, який колись складав провінцію з християнським населенням), як їх називали раніше у Бессарабії. Приваблював переселенців у Бессарабії дещо слабший кріпосницький гніт, ніж в центральних областях. Крім того, селяни тут хоча і перебували в економічній залежності, але особисто вважалися вільними [Заворотна 1967: 16]. „Успішному заселенню краю сприяли також наявність великої кількості вільних земель та ті пільги, які надавав царський уряд переселенцям: звільнював на три роки від сплати державних податків і на п'ятдесят років від рекрутчини” [Там само: 12 – 13].

Беручи до уваги історичні умови, у регіоні компактно і дисперсно оселилися вихідці з різних місцевостей України. Це зумовило те, що на цій території, окрім широко представленого у полідіалектному та монодіалектному вигляді південно-східного наріччя, є монодіалектні „мозаїчні вкраплення говірок південно-західного або рідше – північного діалектного типу” [Жилко 1966: 266]. Полідіалектність же говірок, очевидно, пов'язана з тим, що втекти було легше невеликими групами або поодиночі. Таким чином, ціле село, як правило, не заселялося вихідцями з однієї території. Саме тому кожна типова українська говірка Південної Бессарабії, окрім запозичень з інших мов, містить елементи різних українських діалектів. А. Мукан зауважила: „Є підстави думати, що саме таким, змішаним (вихідці з різних місцевостей України) населенням і заснована більшість українських сіл Південної Бессарабії...” [Мукан 1960: 13]. На різнодіалектному ґрунті виникли, напр., с. Першотравневе (Гасан-Аспага) Ізмаїльський р-н – 1813 р., с. Трудове (Дракуля) Кілійський р-н – 1822 р., с. Шевченкове (Кара-Махмет) Кілійський р-н – 1822 р., с. Білолісся (Агмангит) Татарбунарський р-н – 1828 р. тощо.

Умовно монодіалектних (МД) мікросистем, що постали внаслідок компактних переселень, у ареалі менше, ніж полідіалектних (ПД), але вони становлять особливий інтерес, оскільки яскраво демонструють ареально релевантні риси. Такими, зокрема, є говірки сіл Плахтіївка, Ярославка, Ройлянка Саратовського р-ну, кожна з яких, належачи тепер до однієї адміністративної одиниці, має виразний генетичний зв'язок з різними українськими наріччями. Більше того, зберігається зв'язок із вужчим материнським мовно-територіальним утворенням (говором, говіркою, іноді, можливо, кількома говірками). Зокрема, говірка с. Плахтіївки, що сформувалося у 1830 р. за рахунок переселенців з одноіменного села колишнього Верхньодніпровського повіту Катеринославської губернії (нині с. Успенка Кіровоградської обл.),

генетично співвідноситься із зоною поширення середньонадніпрянських говорів, має південно-східну діалектну основу (ПСДО). Говірка с. Ярославки, заснованого у 1826 р. переселенцями з одноіменного села Бобровицького р-ну Чернігівської області, генетично пов'язана з територією поширення східнополіських говірок, має північну діалектну основу (ПДО). Говірка с. Ройлянки, мешканці якого є „переселенцями з Хотинського повіту”, називають себе райками, „оскільки за турецького панування вони населяли Хотинську райю” (*рай/ки нас назива/ють, он / каже / прийш/ла ра/йота*), представники корінного населення Бессарабії [Берг 1918: 107; Заворотна 1967: 16], що „...в основній своїй частині є вихідцями з території поширення південно-західних говірок (зокрема буковинських)” [Дроздовський 1961: 151], має південно-західну діалектну основу (ПЗДО). Відзначимо, що діалектоносії досліджуваних говірок усвідомлюють відмінність свого мовлення. Так, зокрема, *райки* вважають його *грубу/ватим* (*у нас /каж/ут з/ра/йса / ку/па/йса / в'і/вца // а в За/барах у/же на с'а*), підкреслюють наявність слів, яких немає у говірках сусідніх сіл (*у нас вино/градник / це в Ча/ричанки ба/ги; у нас не /каж/ут попу/шойа / у нас куку/руза*). Мешканці с. Плахтіївка називають ярославців *пойду/нами* (*пойду/ни нас назива/ють у Плах/т'ій/ї/ки*), а ті їх, у свою чергу, характеризують: *плах/ту/ни-зар'і/заки, за/дирист'і/л'уди*.

Спостереження над морфологією цих говірок свідчать, що кожна з досліджуваних діалектних мікросистем не тільки зберігає у своїй граматичній структурі морфологічні риси материнських говірок, а й під час побутування у Південній Бессарабії зазнала впливу сусідніх українських говірок та говірок інших мов, насамперед російської та румунської, а тому їх монодіалектність лише умовна. Виникнення відмінних від материнських говірок рис могло бути зумовлене й дозаселенням втікачами. Порівняльний аналіз діалектних текстів (ДТ) дає можливість виявити диференційні морфологічні явища щодо кожної з трьох діалектних мікросистем, а також інтегральні з іншими українськими говірками ареалу межиріччя Дністра і Дунаю (МДД), який на карті говорів української мови [АУМ: IX] представляє територію поширення степових говірок південно-східного наріччя.

В основу виявлення протиставлень аналізованих говірок між собою та з іншими говірками ареалу покладаємо такі параметри: 1) представленість / непередставленість морфологічного явища в ДТ; 2) варіантність, її характер; 3) типовість / нетиповість морфологічного явища в структурі говірки, про що свідчить ступінь його частотності в ДТ.

В іменниковій морфології до протиставних явищ належить функціонування форм двоїни іменників І та II відм. у наз. і знах. відм. у поєднанні з числівниками *два, три, чотири*. Для говірок Пл. і Рл.1. форми двоїни іменників І відміни активні (*дв'і во^у/н'і, три н'ід/вод'і, чо/тир'і ко^у/ров'і*), а для говірки Яр. – спорадичні, натомість форми двоїни субстантивів II відм. чол. р. говірці Пл. не властиві, що

підтверджують й матеріали АУМ [т. 3: ч. 2, к.77, 80], а в говірках Яр. і Рл.1. функціонують як варіантні до літературно нормативних (два брата, три дн'а / два х'лопц'і, три класи).

В орудн. відм. одн. іменників жін. р. м'якої та мішаної груп у Пл. та Рл.1. спостережено вплив твердого різновиду і флексію -ойу (ме^лжойу, кри^лницойу, зем^л'ойу), а у Яр., як у північних говорах української мови, зберігається розрізнення підтипів відмінювання і флексія -ейу (Вал'ейу, Вар'ейу, к^лручейу).

Тільки говірці Рл.1., як і багатьом іншим МД говіркам з ПЗДО (Пк., Вс.), притаманні форми орудн. відм. одн. іменників чол. р. І відм. з флексією -ом (с^таростом, з ^лД'імком, з ^лМ'ішом, з ^лСашом), що виникли за аналогією до відповідних форм II відм. [Логвин 1965], у ДТ говірок з ПДО та ПСДО вони не засвідчені.

Морфологічні системи досліджуваних говірок протиставляються і щодо функціонування субстантивів II відм. з основою на /р/ типу ба^лзар. Так, у говірці Рл.1. такі іменники мають тенденцію до пом'якшення, яка зберігається і при відмінюванні (прима^лр'ом, са^лхар'у, ма^лгд'р'і, по^лвар'), що властиво материнським для цієї говірки північнобессарабським говіркам й відзначено В. Дроздовським як південно-західна риса [Дроздовський 1961: 135]. У Пл. м'якість характеризує лише форми наз. і знах. відм., а для говірки Яр. вона не типова взагалі.

Розрізнення спостерігаємо в дав. та місц. відм. одн. іменників II відм. У говірці Рл.1., як і в більшості південно-західних говорів, зокрема закарпатських, наддністрянських, буковинських, у цих формах і у назвах істот, і у назвах неістот типове закінчення -ови (жени^лхови, д'ад'кови, по с^л'ігови, по х^л'ібови). У Пл. у дав. відм. уживаються форми на -ов'і, -у, а у місц. – на -ов'і, -у, -і причому, подібно до літературної мови, закінчення -ов'і характеризує передусім назви живих предметів (же^л'н'іхов'і, ко^л'тов'і, Мак^лсимо^л'в'і, при Стал'іно^л'в'і / в плуж^лков'і). Говірку Яр. вирізняє функціонування у дав. відм. одн. назв істот і неістот II відміни, як і в більшості поліських говірок, передусім закінчення -у, а в місц. – -у, -і (х^лопчику, жен'іху, на по^лкойнику, у йа^лру, у чану, на то^лку, на ста^лд'іон'і). Флексію -ов'і тут зафіксовано в поодиноких випадках (си^лнов'і, при і^лгов'і). Натомість у більшості південнобессарабських говірок (Шв., Бр.) для назв живих і неживих предметів у таких формах центральним є закінчення -ов'і, що є стійкою рисою, відзначеною й попередниками [Дроздовський 1962: 145; Муқан 1969: 194].

В аналізованих діалектних мікросистемах з ПСДО та ПДО синтетичні форми вищого ступеня порівняння прикметників і прислівників, як і в інших говірках МДД та більшості українських говорів, характеризують суфікси -ш- (-ше), -іш- (-іше) (ба^лгатий, сил'н'іш'і, труд^л'іше, друж^л'іше). Натомість типовим для окремих говірок регіону з ПЗДО (Мл., Пк.), і Рл.1. зокрема, є суфікс -ішч- (хит^лр'ішчий, вкус^л'ішчий). Відмінності має й утворення найвищого

ступеня порівняння. Так, у Пл., як і в літературному стандарті, такі форми уживаються з префіксом *най-* (*найдоб'р'іша*, *най'дуж'чий*), у Яр., подібно до деяких інших українських говірок ареалу (Шв., Бр., Нр., Мт., Тр.), поширені форми зі словом *самий* (*самий гар'н'іший*, *сама с'тарша онука*, *саме б'іл'ше*), а у говірках ареалу з ПЗДО (Пк., Вс.) суперлативні форми характеризує запозичена з румунської мови частка *май* (*май добрий*, *май до'уший*).

Тільки у говірці Рл.1. відносним і присвійним прикметниковим формам унаслідок диспалаталізації фонemi /с/ властивий безваріантний щодо м'якості суфікс *-ск-* (*ча'ричанский*, *с'іл'с'кий*, *мол'давск'і*). Лише у ДТ з Яр. відмінювання прикметників характеризує наявність у наз. відм. мн., поряд із флексією *-і* (*пол'о'в'і*, *гол'і*, *дво'йур'ідн'і*), закінчення *-и* (*дере'в'іани*, *вов'н'ани*, *голо'дни*), відзначеного й в окремих інших говірках МДД (Шв.) і відомого північним говором.

У говірці Рл.1., як і в інших говірках ареалу з ПЗДО (Вс., Пк.), ще функціонують числівникові форми *йі'ден*, *йед'на*, *и'тири*, властиві карпатським говіркам, та *п'ат'найсатого*, *п'ат'найсат'*, *д'в'іста*, представлені у наддністрянських та подільських говірках. У ПД та МД говірках ареалу з ПСДО та ПДО вони не спостережені.

Серед специфічних ознак займенника у говірці Рл.1. привертає увагу твердість приголосних /ц/, /с/, яка поширюється і на займенникові прислівники (*цу*, *йа'кийс*, *дес*, *ко'лис*, *ичос*, *су'ди*, *то'ди*, *в'ід'тоди*, *до'си*); типовими для говірки Рл.1., проте відсутніми у ДТ Яр. і Пл., є й архаїчні форми род. відм. одн. чол. і сер. р. від займенників *в'ін*, *цей* (*до'него*, *цего*), зауважені й іншими діалектологами [Дроздовський 1961: 136; Логвин 1965: 40] та наявні в говірках ПЗДО (Вс., Пк., Мл., Рл.2). Тільки тут і в інших МД говірках з ПЗДО (Пк., Вс.) займенник *в'ін* у наз. відм. одн. може набувати форму *йон*.

Як і в більшості південно-західних говорів, у говірці Рл.1. та інших МД говірках з ПЗДО (Пк., Вс.), у присвійних займенників *м'ій*, *тв'ій*, *св'ій* у непрямих відмінках наголос падає на основу (*мо'го*, *т'воїх*, *своїм*, *своїх*). Деякі з таких форм відомі і в говірках ПДО (Яр.), але говіркам ПСДО (Пл.) вони не властиві.

Різне оформлення у досліджуваних діалектних мікросистемах мають форми інфінітива. Так, для говірки Рл.1., як і для багатьох південно-західних говорів, зокрема подільських, незалежно від позиції характерний формант *-ти* (*тру'сити*, *ска'зати*, *лов'ити*, *с'пати*), спорадично після голосного основи – *-т* (*ро'бит*). У Пл. і Яр., як і в більшості ПД і МД говірок ареалу не з ПЗДО, від основ на голосний типовими є форми з кінцевим *-т'* (*хо'дит'*, *зби'рат'*, *ро'бит'*), в інших позиціях – *-ти* (*нес'ти*). Дослідники українських говірок ареалу пов'язували активність останніх із інтерференційним впливом російської мови [Муқан 1960; Дроздовський 1962].

У 2 ос. одн. атематичні дієслова у говірці Рл.1., як і в окремих інших з ПЗДО (Мл.), мають флексію *-еш* / *-е'ш* (*да'сеш*, *пой'се'ш*), що

виникла, ймовірно, внаслідок аналогії до дієслів І дієвідм. Це морфологічне явище, зауважене й іншими дослідниками [Логвин 1965: 42; Дроздовський 1961: 136], є протиставним у межах ареалу, оскільки тут функціонують або подібне до літературної мови закінчення *-и* (Пл.), або до II дієвідм. закінчення *-иш* (Яр.), засвідчене у західнополіських, волинських, наддністрянських, подільських, полтавських та слобожанських говірках [Марчук 1965: 68], а також у багатьох МД і ПД говірках досліджуваного регіону.

У формі 3 ос. одн. І дієвідм. у дієслів з суфіксом в основі інфінітива *-а* та теперішнього часу *-ај* у говірці Пл., як і в багатьох південно-східних говорах [АУМ: т.3: ч.3: к.38], функціонує насамперед стягнена дієслівна основа (*руба*, *чита*, *пи́та*). Спорадично, як і в окремих говірках МДД (Шв.), а також у деяких слобожанських та черкаських [Жилко 1966], тут уживаються архаїчні форми з флексією *-е"т'* (*ма́йе"т' дв'і дач'і*). У ДТ Рл.1. та Яр. репрезентовані тільки повні неусічені форми 3 ос. одн. І дієвідм. (*ви́т'ага́йе*, *па́хайе*, *зачи́найе*, *зро́стайе*, *на́л'ітайе*), що вирізняє аналізовані говірки з-поміж ряду інших говірок ареалу, де з більшим чи меншим ступенем варіантності представлені усічені форми (Шв., Тр., Бр., Сф.). Зазначимо, що відсутність усічених форм характерна для північних говорів [АУМ: т.3., ч.3., к.38], а також для МД говірок ареалу з ПЗДО (Рл.2., Мл., Вс., Пк.).

Форма 3 ос. мн. у говірках Пл. та Яр. та деяких інших МД і ПД, як і в літературній мові, має закінчення *-ут'* для І дієвідм., *-ат'* для II, у Рл.1. ж та інших говірках з ПЗДО подібно до південно-західних діалектів – флексії *-ут* і *-ат* (*бе́рут*, *о́д'івайут*; *хре́ст'ат*, *хт'ат*). Інтегральною морфологічною рисою говірок МДД, незалежно від типу діалектної основи, є набуття дієсловами, що у літературній мові належать до І дієвідм., у 3 ос. мн. флексій II (*ко́л'ат'*, *по́л'ат'*), і протилежне явище (*з'но́с'ут'*, *де́ржут*).

На відміну від говірки Рл.1. та багатьох інших МД і ПД говірок ареалу (Шв., Тр., Бр.), у яких пасивні дієприкметники від дієслівних основ на *-и* творяться переважно суфіксом *-ан-* (*скла́джан'і*, *приго́товл'аний*, *ра́н'а́ний*), що зауважено як риса характерна для „багатьох південно-західних говорів” [Логвин 1965: 42], у говірці Яр. вони побутують тільки з суфіксом *-ен-* (*обро́бл'ен'і*, *за́правл'ене*, *насто́рожен'і*), як у літературній мові.

У говірці Пл., як і в літературній мові, функціонують відзайменникові прислівники місця *зв'іт':і́л'а*, *зв'ітс'і́л'а*, *в'ітс'і́л'а*, *в'ітк'і́л'а*, що об'єднує її з говірками ареалу з ПДО (Яр.), але відрізняє від багатьох МД говірок ПЗДО (Рл.1., Рл.2., Мл., Пк., Вс.), де поширені специфічні форми *в'ітки*, *в'іти*, *в'іци*, *н'і́в'іти-н'і́в'іти*, властиві південно-західним діалектам [Павлюк 2003]. У багатьох ПД говірках з перевагою південно-східних рис у цьому значенні активні нетипові для МД форми *с'тудова*, *с'кудова*, а також *о́ц'уда*, *о́т:уда* (Шв., Бр.). У говірках Пл. та Яр. побутують відзайменникові пестливі похідні

ту́течка, *таме́чки*, *по́томи́чки*, *таке́чки*, поширені й в інших говірках МДД (Шв., Тр.), у МД говірках регіону з ПЗДО (Рл.1., Пк., Вс.) такі форми мають статус нульового діалектизму (*ту́точки* / не *кажу́т* / *це в Ча́ричанки* / *у нас тут* / *там*).

З-поміж інших в ареалі МДД говірку Рл.1. вирізняє й уживання для вираження протиставних відношень сполучника *але* (*стро́гий* / *але* *чесний*, *але ж кол'хоз бу́в*, *але інт'єр'єсно* / *да*), тоді як у більшості говірок ареалу, а також у Пл. та Яр. з цим значенням зафіксовано лише *но*, *ну*, *а*.

Як у карпатських (середньозакарпатських і західнокарпатських) говорах [Бевзенко 1980: 163], у говірці Рл.1. та в інших МД говірках з ПЗДО (Пк., Вс.) поширена форма орудн. відм. з прийменником з (*с*) в інструментальному значенні (*с но́жиками на́струга́ли*, *приї́хав з ло́д'ко́ю*). Спорадично її зафіксовано і в говірці Пл., куди вона, ймовірно, потрапила під впливом діалектного оточення чи в результаті дозаселень. В. Дроздовський стверджував, що у Пл. один з центральних кутків заселений райками [Дроздовський 1962: 33], очевидно, він мав на увазі куток, який так і називається *Райки*. В інших ПД і МД говірках з ПСДО і ПДО таких форм не спостережено.

Проведений аналіз засвідчив найбільшу кількість специфічних морфологічних явищ у МД говірці з ПЗДО, і це не дивно, адже південно-західні діалекти, на відміну від інших, мають чимало чітких протиставних рис на рівні граматики [Бевзенко 1980: 199]. Що ж до говірок з ПСДО та ПДО, їх вирізняє насамперед частотність у вживанні певних морфологічних явищ, характер варіантності. Спільність багатьох морфологічних ознак МД мікросистеми ПСДО з говірками ПЗДО та ПДО пояснюється тим, що особливих матеріально виражених рис, специфічних формантів, як, напр. *май* для ПЗДО, що відрізняли б південно-східне наріччя від говорів північного й південно-західного наріч і літературної мови, мало (див.: [Матвіяс 1990: 113]), а самі „говори південно-східного наріччя, виділені за мовними ознаками та етнічно-історичними чинниками, переважно розрізняються за більшим або меншим поширенням у них певних діалектних рис, за більшою або меншою частотою вживання деяких діалектних елементів” [Там само: 114]. Менша кількість позитивних діалектизмів буде й у говірок з ПДО. Тому під час встановлення ареально релевантних рис для ПД і МД говірок з ПСДО та ПДО треба звертати увагу на відсутність форм, наявних у моделях літературної мови, говірок інших наріч української мови та ареалу МДД, відмінність у варіантності, регулярності. Урахування цих ознак дозволить створити детальний варіативний морфологічний портрет українських південнобессарабських говірок.

Виявлені на підставі свідчень діалектних текстів протиставні морфологічні явища буде покладено в основу загального переліку ареально релевантних рис для створення карт до регіонального атласу українських південнобессарабських говірок.

Список умовних скорочень

Бр. – с. Броска Ізмаїльського р-ну; Рл.2. – с. Ройлянка Татарбунарського р-ну; Вс. – с. Височанське Тарутинського р-ну; Тр. – с. Трудове Кілійського р-ну; Шв. – с. Шевченкове Кілійського р-ну; Нр. – с. Нерушай Татарбунарського р-ну; Мл. – с. Молдове Саратського р-ну; Сф. – с. Саф'яни Ізмаїльського р-ну; Пк. – с. Петрівка Тарутинського р-ну; Рл.1. – с. Ройлянка Саратського р-ну; Яр. – с. Ярославка Саратського р-ну; Пл. – с. Плахтіївка Саратського р-ну; Мт. – с. Матроска Ізмаїльського р-ну.

Література

АУМ – Атлас української мови : в 3 т. – Т. 3. Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі. / ред. тому А. М. Залеський, І. Г. Матвіяс. – К. : Наук. думка, 2001. – 266 с.; **Бевзенко 1980** – Бевзенко С. П. Українська діалектологія / С. П. Бевзенко. – К. : Вища шк., 1980. – 246 с.; **Гриценко 2006** – Гриценко П. Ю. Межі річчя Дністра і Дунаю у світлі лінгвістичної географії (стан і пріоритети) / П. Ю. Гриценко // Наук. вісн. Ізмаїл. держ. гуманітар. ун-ту. – Ізмаїл, 2006. – Вип. 21. – С. 3 – 16; **Дроздовський 1961** – Дроздовський В. П. Південнобессарабські українські говірки / В. П. Дроздовський // Праці Х республік. діалектол. наради. – К., 1961. – С. 132 – 155; **Дроздовський 1962** – Дроздовський В. П. Українські говірки Бессарабського Примор'я (на матеріалі обстеження Саратського, Татарбунарського та Білгород-Дністровського районів Одеської області): дис. ... канд. філол. наук : 661 / Дроздовський Володимир Петрович. – О., 1962. – 210 с.; **Жилко 1966** – Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови / Ф. Т. Жилко. – 2-е вид. перероб. – К. : Рад. шк., 1966. – 307 с.; **Заворотна 1967** – Заворотна Т. П. Лексика українських наддунайських говірок : дис. ... канд. філол. наук : 661 / Заворотна Тамара Порфирівна. – Ужгород, 1967. – 333 с.; **Логвин 1965** – Логвин В. П. Морфологічна система говірок нижньої правобережної Наддністрянщини / В. П. Логвин // Територіальні діалекти і власні назви. – К., 1965. – С. 33 – 43; **Марчук 1965** – Марчук (Бовтрук) Н. Й. Форми 2-ої особи однини дієслів теперішнього часу в українських говорах / Н. Й. Марчук (Бовтрук) // Територіальні діалекти і власні назви. – К., 1965. – С. 60 – 69; **Матвіяс 1990** – Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори / І. Г. Матвіяс ; відп. ред. П. Ю. Гриценко. – К. : Наук. думка, 1990. – 168 с.; **Мукан 1960** – Мукан А. М. Українські наддунайські говірки. Фонетико-граматичні особливості : дис. ... канд. філол. наук : 661 / Мукан Агафія Михайлівна. – Глухів, 1960. – 291 с.; **Павлюк 2003** – Павлюк М. Українські говори Румунії. Діалектні тексти / М. Павлюк, І. Робчук. – Едмонтон – Л. – Нью-Йорк – Торонто : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2003. – XVI, 784 с. – (Сер. „Діалектологічна скриня”).

Колесников А. О. Українські південнобессарабські говірки з різнотипною діалектною основою (морфологічна система)

Статтю присвячено опису протиставних морфологічних явищ в українських говірках межиріччя Дністра і Дунаю з різнотипною діалектною основою на підставі свідчень діалектних текстів, записаних від носіїв говірок сіл Плахтіївка, Ройлянка, Ярославка Саратського р-ну Одеської обл. Виявлений перелік ареально релевантних морфологічних явищ може бути покладено в основу лінгвогеографічного опису говірок регіону.

Ключові слова: говірка з різнотипною діалектною основою, ареал межиріччя Дністра і Дунаю, морфологічні явища.

Колесников А. А. Украинские южнобессарабские говоры с разнотипной диалектной основой (морфологическая система)

Статья посвящается описанию дифференциальных морфологических явлений в частных украинских диалектных системах междуречья Днестра и Дуная с разнотипной диалектной основой на базе диалектных текстов, записанных от носителей говоров сел Плехтевка, Ярославка, Ройлянка Саратовского р-на Одесской обл. Выведенный перечень ареально релевантных морфологических черт может быть положен в основу лингвогеографического описания говоров региона.

Ключевые слова: говор с разнотипной диалектной основой, ареал междуречья Днестра и Дуная, морфологические явления.

Kolesnykov A. O. The Ukrainian Southbessarabian dialects with different type of base (morphological system)

The article is devoted to the description of the contrasted morphological phenomena in the Ukrainian dialects with different type of base of the v. Plakhtijivka, Jaroslavka, Rojlyanka Sarata region Odessa district spread in the area between the Danube and the Dniester rivers. The established list of areal relevant morphological features can be a basis of lingvogeographical description of region's dialects.

Key words: dialect with different type of base, the area between the Danube and the Dniester rivers, morphological phenomena.

Стаття надійшла до редакції 06. 09. 2012 р.

Прийнято до друку 26. 10. 2012 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Глуховцева К. Д.